

ФОКУС У МАРТУ: ЈЕДНАКОСТ И УКЉУЧЕНОСТ У ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

ИСТРАЖИВАЧКА ПРАКСА У
ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ

ЈЕДНАКОСТ – НЕОПХОДАН
ФАКТОР ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ
ДОСТУПНОСТИ
ОБРАЗОВАЊА
ОДРАСЛИХ

ЕРАЛЕ магазин, март 2018

Драге EPALЕ колеге,

Наш тематски фокус за март била је једнакост и укљученост у образовање одраслих. Током месеца, заједница EPALЕ и национални тимови су објавили бројне инспиративне студије случаја, чланке, извештаја и друге ресурсе.

Погледајте сажетак нашег тематског фокуса у марту којег је припремио тематски координатор Simon Broek а у наставку магазина погледајте избор текстова које је приредио EPALЕ национални тим за подршку из Србије.

Придружите се заједници EPALЕ која броји преко 37 000 стручњака за образовање одраслих како бисте оцењивали, коментарисали и доприносили!

САДРЖАЈ

Преглед активности и садржаја на EPALЕ платформи у марту.....	3
Основни елементи за постизање инклузивног образовања одраслих.....	4
Једнакост – неопходан фактор за унапређење доступности образовања одраслих.....	6
Образовање одраслих и неједнакост: која питања треба поставити приликом осмишљавања путева унапређења вештина?.....	9
III регионална EPALЕ конференција „Истраживачка пракса у образовању одраслих“.....	11

ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈА НА ЕРАЛЕ ПЛАТФОРМИ У МАРТУ

22. марта ЕРАЛЕ платформа је организовала дискусију о томе како осигурати оптималну укљученост у образовање одраслих на нивоу политика. Занимљиву и активну дискусију модерирао је тематски координатор [Simon Broek](#) у сарадњи са [Ellen Boeren](#) са универзитета у Единбургу. Преко 40 учесника из 22 државе поделило је своја мишљења у преко 240 коментара. Ако сте пропустили дискусију [можете погледати коментаре и теме расправе на ЕРАЛЕ платформи.](#) (EN).

БЛОГ ЧЛАНЦИ

- [ЕРАЛЕ подкаст: Једнакост и укљученост у образовање одраслих](#) (EN)

У нашем последњем подкасту, тематски координатори су расправљали о укључености и о иницијативи „Путеви унапређења вештина“ у образовању одраслих.

- [Предности подстицања сигурног ЛГБТ+ и не-бинарног образовног окружења](#) (EN, ET)

Гостујућа списатељица [Laila El-Metoui](#) поделила је размишљања о томе зашто је важно да наставници и тренери осигурају пријатељско ЛГБТ образовно окружење.

- [Основни елементи за постизање инклузивног образовања одраслих](#) (EN)

ЕРАЛЕ тематски координатор [Andrew McCoshan](#) даје преглед садржаја на ЕРАЛЕ платформи који говори о томе који су потребни елементи за постизање укључености у образовање одраслих.

- [Образовање одраслих и неједнакости: Која питања питати приликом израде "Путева унапређења вештина"](#) (DE, EN, FI, FR, LV, ET)

Образовање одраслих се сматра средством за постизање друштвене укључености, али да ли потенцијално може допринети неједнакостима? Сазнајте у чланку који је написао [Simon Broek](#).

- [Како звучи културна револуција?](#) (EN, FI)

[MarkusPalmen](#) је направио видеорепортажу о томе како особе са хендикепом могу бити оснажене кроз инклузивно музичко образовање.

- [Једнакост и укљученост у образовању одраслих о основним вештинама](#) (EN, PL)

David Mallows даје осврт на начин на који стручњаци за основне вештине могу учинити образовање одраслих инклузивнијим.

- [Одрасли полазници у опоравку од зависности](#) (EN)

Како образовање одраслих може помоћи одраслима у опоравку од зависности да се поновно укључе у друштво? Прочитајте овај инспиративни чланак који је написао Gerry Mc Aleenan о свом укључењу у програм RECOVEU.

- [Једнакост – неопходан фактор за унапређење доступности образовања одраслих](#) (EN)

Професорке Boyadjieva и Ilieva-Trichkova са бугарске Академије Наука, спровеле су студију о једнакости и укључености у образовање одраслих у 25 европских држава.

ВЕСТИ ИЗ ЕВРОПЕ

- Март је био заузет месец за сектор образовања одраслих широм Европе:

Финска планира реформу у сектору континуираног образовања као део унапређења свог образовног система. (FI).

- У међувремену, Естонија је најавила да је број учесника у образовању одраслих досегао рекордни ниво.

- Дански министар културе планира да повећа број кратких курсева за одрасле на факултетима.

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА ПОСТИЗАЊЕ ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је Ендру Мекошен ([Andrew McCoshan](#))

Линк ка оригиналном чланку:

<https://ec.europa.eu/epale/en/blog/essential-ingredients-achieving-inclusive-adult-learning>.

Тематски координатор на EPALЕ платформи Ендру Мекошен ([Andrew McCoshan](#)), прегледао је садржај на платформи како би установио шта нам он може рећи о основним елементима који су нам потребни за постизање инклузије у образовању одраслих.

Изазов у образовању одраслих представља начин на који се можемо приближити инклузивности у ситуацији у којој су одраслим полазницима, до којих је најтеже допрети, потребне интензивне и њима посебно прилагођене акције. Тешко је навести уопштено који би били основни елементи тих акција. Ипак, свеукупни садржај на EPALЕ платформи усмерава нас у неколико праваца.

Као прво, морамо **досегнути** до оних људи који имају најограниченији приступ образовању одраслих. Наше циљне групе можда имају негативну перцепцију о образовању стечену у школи, и можда им је тренутни стил живота хаотичан. То укључивање треба да буде асертивно и да представља више од једноставног публицитета, како бисмо се повезали са циљним заједницама.

Такође потребно је фокусирати се на вештине које људи већ поседују, а не само на оне које им недостају. Не треба да сматрамо „нискоквалификоване“ као да не поседују никакве вештине; тај термин би заправо требало да престанемо да користимо. Неопходан је позитиван процес у коме би се помогло људима да **препознају своје вештине** и у ком погледу им је потребна помоћ како би се позабавили својим недостацима. Полазник као појединац јесте једина особа која зна шта је оно што зна да ради, али му је често потребна помоћ да препозна и идентификује те вештине.

Наоружани знањем о томе у чему је ученицима потребна највећа подршка, можемо да **изградимо адекватне програме**, да изаберемо најпогодније педагошке методе, као и да одредимо најпогодније време и место за учење. Такође ћемо можда моћи да започнемо процес укључивања полазника у формалније видове образовања и обуке кроз **признавање претходног учења**, повезујући вештине које они већ поседују са исходима учења у квалификацијама. Приступи овом питању су многоструки и разликују се широм Европе, често и у оквиру националног система.

Није учење једино чиме би требало да се бавимо. Треба да обратимо пажњу и на питања која могу да утичу на могућности појединаца да се ефективно укључе у учење, као што су њихова ситуација код куће, која им можда отежава похађање свих свих часова, или њихови базични ставови или склоности које имају. Подршка у тим „**питањима која се не односе на учење**“ може бити исто толико значајна за инклузивно образовање одраслих колико и за осмишљавање самог процеса учења.

Надамо се да ће такви елементи помоћи да се побољшају шансе за остваривање позитивних резултата, те да ће ученици евентуално пронаћи посао или наставити са даљим образовањем. Каква год да је ситуација, накнадна подршка може бити од виталног значаја, иако је то делић слагалице који често недостаје. Поставља се питање ко је задужен за пружање такве подршке – заједница за образовање одраслих или друге организације и надлежни органи. Као што је истакнуто у подкасту за овај месец, важно је да срушимо зидове који можда постоје између организација као део подстицаја за укљученост.

Спајање ових елемената може нам омогућити да изградимо тип модела процеса који је приказан на слици. Сигуран сам да постоје и други делови које можемо да додамо овој „слагалици“.

Јасно је да решења за укљученост никако не леже само у рукама едукатора одраслих: и друге јавне службе и групе из заједнице су свакако потребне због њихове стручности. Како је већ истакнуто у другом блог посту овог месеца, едукатори одраслих могу остварити највећи утицај у својој учионици или средини за учење. И заиста, оно што је можда стварно најпотребније практичарима у области образовања одраслих јесте:

1. слобода да осмишљавају одговарајуће садржаје и педагошке методе;
2. могућност да приступе ресурсима и организацијама које ће им помоћи да спроводе програме у одговарајуће време и на одговарајућем месту;
3. ресурси и стручност за пружање суштинске подршке ученицима;
4. подршка одозго на доле и оквири у виду флексибилних квалификација и приступа за признавање претходног учења које ће им омогућити да наставе са радом.

Питам се колико нас сматра да све то већ функционише?

Ендрју Мекошен бави се образовањем и обукама више од 30 година. Више од 15 година спроводио је студије и евалуације за ЕУ, а пре тога је био консултант у Великој Британији. Ендрју је сада независни истраживач и консултант, као и виши научни сарадник у Центру за проблеме у образовању на Универзитету у Даблину у Ирској.

ЈЕДНАКОСТ = НЕОПХОДАН ФАКТОР ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ДОСТУПНОСТИ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је Симон Брук ([Simon BROEK](#)).

Линк ка оригиналном чланку: <https://ec.europa.eu/epale/en/blog/equity-indispensable-factor-making-adult-education-more-accessible>.

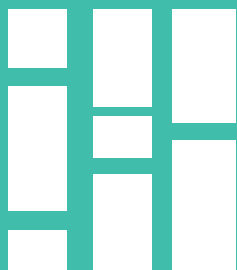

Две професорке са Института за проучавање друштва и знања при Бугарској академији наука – Пепка Бојадјева (Pepka Boyadjieva) и Петја Илијева-Тричкова (Petja Ilieva-Trichkova) – спровеле су студију о правичности и инклузији у образовању одраслих у 25 земаља Европе, и поделиле су своје закључке са EPALE заједницом.

Наш рад био је део пројекта ENLIVEN ([линк је екстерни](#)) чији је циљ да омогући креаторима политика на европском и националном нивоу и нивоу организација да понуду и учешће у образовним могућностима за одрасле, што би водило продуктивнијој и иновативнијој радној снази и смањењу социјалне изопштености. У нашем [недавно објављеном чланку \(линк је екстерни\)](#), размотрили смо учешће у образовању одраслих из перспективе социјалне правде. Студија је спроведена у следећим земљама: Белгија, Бугарска, Чешка Република, Данска, Немачка, Естонија, Грчка, Шпанија, Француска, Италија, Кипар, Летонија, Литванија, Мађарска, Холандија, Аустрија, Пољска, Португалија, Румунија, Словенија, Словачка, Финска, Велика Британија, Шведска и Норвешка. У наставку су неки од кључних увида до којих смо дошли.

СОЦИЈАЛНА ПРАВДА У ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ ПРЕДСТАВЉА СЛОЖЕНУ ПОЈАВУ

Социјална правда у образовању одраслих има два аспекта. **Укљученост** се односи на пораст апсолутног броја људи из недовољно заступљених социо-економских група у високом образовању. Аспект **праведности** односи се на сразмерну расподелу броја студената (или дипломаца) међу различитим друштвеним групама.

ФОРМАЛНО И НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ ЈЕ ПОСТАЛО ИНКЛУЗИВНИЈЕ

Између 2007. и 2011. формално образовање било је инклузивније за људе са ниским степеном образовања (у односу на високо образовање) у девет од свих испитиваних земаља, док су Мађарска, Аустрија и Холандија биле на самом врху.

У десет од свих испитиваних земаља неформално образовање постало је у већој мери инклузивније за особе са нижим степеном образовања него за људе са вишим степеном образовања. Ово је посебно изражено у Италији, Португалији, Данској, Немачкој и Аустрији.

ФОРМАЛНО И НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ ОДРАЖАВА ВЕЋ ПОСТОЈЕЋУ ОБРАЗОВНУ ХИЈЕРАРХИЈУ У СВИМ ЗЕМЉАМА

Особе са нижим степеном образовања нису довољно заступљене, док су особе са вишим степеном образовања превише заступљене међу полазницима у формалном и неформалном образовању у свим испитиваним земљама.

Земље у којима постоји најправеднија сразмера особа са вишим степеном образовања у формалном образовању јесу Финска, Словенија, Данска, Велика Британија и Холандија. На другом крају спектра су Малта, Румунија и Словачка, у којима је заступљеност групе са вишим степеном образовања више од три пута већа од њеног процента у општој популацији.

Земље у којима константно постоји једнака заступљеност особа са вишим степеном образовања у неформалном образовању јесу Финска, Велика Британија, Холандија и Данска. На дну ове листе налазе се Румунија, Грчка, Пољска и Словачка. Ипак, у Румунији, Пољској, Италији, Португалији и Мађарској бележимо најочигледнији пораст праведности.

УКЉУЧЕНОСТ И ПРАВЕДНОСТ НЕ ИДУ УВЕК РУКУ ПОД РУКУ

У Холандији и Мађарској, повећан ниво укључености у погледу одраслих са вишим степеном образовања у формалном образовању повезује се са већом праведношћу када је у питању њихово учешће. Међутим, у Словачкој и Аустрији, аспект укључености иде руку под руку са мањом праведношћу током времена за особе са вишим степеном образовања.

У Шведској, Пољској, Португалији, Шпанији и Финској, већа укљученост људи са нижим степеном образовања повезује се са мањом праведношћу када је у питању њихово учешће. Међутим, у Шведској, Португалији, Шпанији и Финској, забележили уједно и већу укљученост и мању праведност у учешћу особа са нижим степеном образовања у формалном образовању.

У Италији и Португалији, већа инклузија одраслих са ниским степеном образовања иде руку под руку са већом праведношћу када је у питању учешће у неформалном образовању; али у Немачкој и Француској бележимо укљученост одраслих са нижим степеном образовања у неформално образовање и благо погоршање у погледу праведности.

ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ МОЖЕ ДА СМАЊИ НЕЈЕДНАКОСТ У ОБРАЗОВАЊУ, АЛИ СУ ПОТРЕБНЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ СТРАТЕШКЕ МЕРЕ

Иако образовање одраслих одражава постојећу образовну хијерархију у скоро свим испитаним земљама, оно има одређену моћ да утиче на неједнакости у образовању. Како је изјавио професор социологије, [Martin Hällsten \(линк је екстерни\)](#), образовање одраслих „може да пружи прилику да се „надокнади пропуштено“ када су у питању незапослени, појединци у маргинализованом положају на тржишту рада или појединци са иницијалним неуспехом у погледу образовања” и да се на тај начин помогне у стварању праведнијег друштва.

Социјална правда у образовању одраслих може да постане реалност само кроз системске стратешке мере превасходно усмерене ка људима са нижим степеном образовања.

Прочитајте комплетан чланак проф. Бојадјиеве и проф. Илијеве-Тричкове „Између инклузије и праведности: социјална правда у погледу заступљености у образовању одраслих“ ([Between Inclusion and Fairness: Social Justice Perspective to Participation in Adult Education](#)) (линк је екстерни).

Пепка Бојадјиева (Pepka Boyadjieva) је професор на Институту за проучавање друштва и знања при Бугарској академији наука и почасни професор социологије образовања на Универзитету у Нотингему. Контакт: pepka7@gmail.com (линк шаље имејл)

Петја Илијева-Тричкова је доцент на Институту за проучавање друштва и знања при Бугарској академији наука. Контакт: petya.ilievat@gmail.com.

ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ И НЕЈЕДНАКОСТ:

КОЈА ПИТАЊА ТРЕБА ПОСТАВИТИ ПРИЛИКОМ ОСМИШЉАВАЊА ПУТЕВА УНАПРЕЂЕЊА ВЕШТИНА?

Блог чланак је преузет са платформе. Аутор је Симон Брук ([Simon BROEK](#)).
Линк ка оригиналном чланку: <https://ec.europa.eu/epale/en/blog/adult-learning-and-inequalities-which-questions-ask-when-designing-upskilling-pathways>

Образовање одраслих је широко прихваћено као средство за постизање друштвене инклузије, али тематски координатор ЕРАЛЕ, Симон Брук (Simon Broek), износи и другачије схватање – а то је да уколико се не примени на прави начин, образовање одраслих може заправо допринети неједнакости.

Током последњих неколико деценија, у многим стратешким документима (на европском нивоу), образовање одраслих препознато је као могућност за другу шансу, као начин за решавање недостатака у вештинама, неједнакости и неједнаких могућности међу различитим групама одраслих. Такође, према иницијативи „Путеви унапређења вештина“ (Upskilling Pathways):

Скоро 70 милиона Европљана има проблема са основним читањем и писањем, рачунањем, употребом дигиталних алата у свакодневном животу. Без тих вештина, они су у повећаном ризику од незапослености, сиромаштва и социјалне изопштености.

Иницијатива „Путеви унапређења вештина“ има за циљ да помогне одраслима у стицању минималног нивоа писмености, рачунања и дигиталних вештина, односно стицање ширег сета вештина кроз напредовање ка дипломи средње школе или одговарајућем нивоу (ниво 3 или 4 Европског оквира квалификација (EQF), у зависности од околности на националном нивоу).

ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ ПОВЕЋАВА НЕЈЕДНАКОСТ?

Ипак, постоји још једно гледиште о улози образовања одраслих када је у питању неједнакост, а то је да оно заправо доприноси неједнакости. Хајде да то размотримо детаљније.

Многе студије потврдиле су да постигнути нивои образовања утичу на учешће у образовању одраслих. Вероватноћа да ће људи који су завршили најмање средње образовање учествовати у образовању одраслих је три пута већа. То се назива Метјуов ефекат (The Matthew effect) акумулираних предности: они који имају могућности временом стичу још више могућности, док се они који немају могућности налазе у пат позицији.

СЛУЧАЈ АУТОМАТИЗАЦИЈЕ

Организација за економску сарадњу и развој (OECD) извршила је анализу удела послова који су у потенцијалном ризику од аутоматизације:

- 15% послова могли би да обављају рачунари и машине
- 30% послова суочава се са значајним ризиком да постану потпуно аутоматизовани.

Ово изгледа алармантно, али није необично – радници су се увек прилагођавали и наставиће да се прилагођавају.

Како би могли да се прилагоде, радници морају да поседују адекватне вештине, и управо у томе лежи проблем све већих неједнакости у образовању одраслих.

Анализа OECD-а (урађена на основу PIAAC-а, интернационалног истраживања о компетенцијама одраслих, прим.прев.) показује да постоји већа вероватноћа да аутоматизација доведе до даље поларизације на тржишту рада него до масовне незапослености. Они који немају вештине и компетенције да добију послове на вишем нивоу, имаће мање могућности за напредак у каријери и животу.

Свима нам је познато да нискоквалификовани одрасли мање учествују у обукама од оних који су висококвалификовани. Осим тога, МСП (мала и средња предузећа, прим.прев.) пружају мање обука запосленима него што то чине веће фирме. С тим у вези, понуда обука за нискоквалификоване обично продубљује поларизацију уместо да је решава. То се дешава и због чињенице да се послодавцима више исплати да улажу у људе који су већ обучени, него да обучавају запослене од нуле.

ПУТЕВИ УНАПРЕЂЕЊА ВЕШТИНА

Како да се побринемо за то да нове политике буду део решења, а не део проблема? То је питање на које треба да одговоре креатори политика на националном нивоу и актери у области образовања одраслих приликом израде свог приступа у погледу путева унапређења вештина. Међутим, потребно је узети у обзир и друга питања, као на пример:

- Колико је образовање одраслих доступно свим одраслим особама? На које препреке одрасли полазници наилазе када крећу путем образовања?
- Како су они којима је образовање потребно подстакнути да уче? Какви системи подршке постоје за одрасле полазнике у неповољном положају?
- Колико је делотворна политика обухвата у досезању оних којима је образовање најпотребније?
- У којој мери је образовање прилагођено потребама оних којима је и најпотребније?

Да закључимо, циљ иницијативе „Путеви унапређења вештина“ јесте да свим одраслим особама обезбеде усавршавање; међутим, то значи да политике треба да буду усмерене на групе до којих је тешко допрећати је скуп процес са неизвесним резултатима. Управо зато треба да преиспитамо политике, како се не оних које није тешко укључити, већ треба уложити додатни напор како би успоставили системе у којима оне решење за неједнакости.

Симон Брук ([Simon Broek](#)) је радио на неколико европских истраживачких пројеката о образовању, проблемима тржишта рада и пословима осигурања. Саветовао је Европску комисију, Европски парламент и европске агенције о питањима у вези са образовним политикама, целоживотним учењем и проблемима тржишта рада, и главни је партнер у Окам институту за подршку политикама.

**ЈЕДНАКОСТ И
УКЉУЧЕНОСТ У
ОБРАЗОВАЊЕ
ОДРАСЛИХ**

ди могућности за додатно
и и које је тешко укључити, што
би задовољили укључивањем само
образовање одраслих заиста представља

III РЕГИОНАЛНА EPALE КОНФЕРЕНЦИЈА „ИСТРАЖИВАЧКА ПРАКСА У ОБРАЗОВАЊУ ОДРАСЛИХ“

Приредили: НСС тимови Црне Горе,
Босне и Херцеговине,
Србије, Словеније и
Хрватске

Црна Гора је, од 05. до 07. марта 2018. године, била домаћин III Регионалне EPALE конференције, на тему “Истраживачка пракса у образовању одраслих”. Конференцију је организовао EPALE Национални тим за подршку Црне Горе (Центар за стручно образовање) у сарадњи са националним тимовима за подршку Босне и Херцеговине, Словеније, Хрватске и Србије.

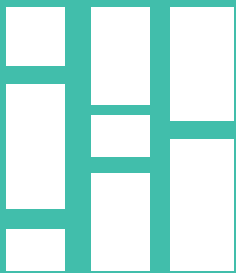
Конференцију је отворио министар просвете, др Дамир Шеховић, истичући значај регионалних сусрета и истраживачке праксе за даљи развој образовања одраслих.

О резултатима EPALE пројекта у Црној Гори, будућим плановима и активностима говорио је директор Центра за стручно образовање, Душко Рајковић, такође наглашавајући посебан значај регионалног умрежавања институција које се баве образовањем одраслих.

Директор Директората за опште средње образовање, средње стручно образовање и образовање одраслих у Министарству просвете, Вељко Томић, представио је будуће правце развоја у области образовања одраслих у Црној Гори, указујући на то да су конференције овог типа нужан услов успешне регионалне сарадње, заједничког планирања и креирања будућих праваца развоја у образовању одраслих не само на националном већ и на регионалном нивоу.

Конференцији је присуствовало преко 120 представника различитих институција и организација које се баве образовањем одраслих из Црне Горе, Србије, Хрватске, Словеније и Босне и Херцеговине. Представници националних тимова подршке, Гордана Бошковић, Денис Фазлић, Огњен Пиљек Жиљак, Јелена Кајгановић и Маруша Бајт припремили су презентације о стратешким правцима развоја националних система образовања одраслих у циљу бољег разумевања националних

интереса и лакшег планирања регионалне сарадње у овој области: <https://ec.europa.eu/epale/en/node/55006>.

Конференција је била посвећена истраживачкој пракси у образовању одраслих, те су стога све земље учеснице представиле своје одабране истраживачке радове.

Члан НСС тима Црне Горе и помоћник директора Центра за стручно образовање, Иван Марковић, представио је резултате ауторског истраживања протреба за стручним усавршавањем наставника у средњим стручним и мешовитим школама и наставника који раде код лиценцираних организатора образовања одраслих, које је спроведено кроз EPALЕ пројекат. Истраживање представља први рад ове врсте у области испитивања потреба за стручним усавршавањем наставника у Црној Гори, а његови резултати биће узети као основ за планирање и организовање будућих обука за наставнике <https://ec.europa.eu/epale/en/node/55007>.

Употреба интернета у образовању одраслих: доколичарско-образовна перспектива, била је тема приказаног истраживачког рада из Србије, чије је резултате представио Бојан Љујић, са Филозофског факултета из Београда, катедра за Андрагогију <https://ec.europa.eu/epale/en/node/55007>. Представнице Републике Словеније, Катја Крагељ и Диана Волчјак из Андрагошког центра Словеније, представиле су резултате спроведеног истраживања вештина одраслих, које су тестиране кроз PIAAC (The Programme for the International Assessment of Adult Competencies), као примјер добре праксе у планирању (секторских) политика <https://ec.europa.eu/epale/en/node/55007>.

Пасош компетенција у Босни и Херцеговини, његову улогу и значај представио је Домагој Андријанић из Организације за развој компетенција S.K.I.L.L.S <https://ec.europa.eu/epale/en/node/55007>. О спроведеним истраживањима у области образовања одраслих у Републици Хрватској, говорио је Огњен Пиљек Жиљак из Агенције за струковно образовање и образовање одраслих и EPALЕ координатор за Хрватску <https://ec.europa.eu/epale/en/node/55007>.

Након представљања истраживачких пракси у земљама региона, учесници конференције имали су вријеме за дискусију, питања и разговор.

Дигитална писменост, статистички показатељи писмености одраслих у Црној Гори и примјер добре праксе у образовању одраслих биле су теме панела другог дана конференције, који је претходио тематским радионицама.

О томе Колико смо дигитални и о статистици употребе дигиталних технологије у Црној Гори и региону у 2017.години, говорио је Владимир Вулић, консултант у области менаџмента и оснивач HBO Digitalizuj.me.

Начин на који у Црној Гори функционише Мтелова дигитална фабрика, коме је намењена и које активности спроводи, учесницима конференције представила је Сања Симоновић.

Статистичке анализе, које процентима говоре о старосној и образовној структури Црне Горе, учешћу у активностима целоживотног учења и месту Црне Горе у односу на друге земље, представио је Драган Дубак из Завода за статистику Црне Горе (МОНСТАТ).

Представљањем примера добре праксе у образовању одраслих, Преквалификацијом до свјетског тржишта рада, директор средње поморске школе из Котора, Вељко Ботица и наставник те школе Милош Тривић, закључили су панел, након којег су учесници конференције подељени у пет тематских група, које су расправљале о моделима и облицима будуће регионалне сарадње у различитим областима.

Представници свих пет земаља које су учествовале на конференцији, имале су свог модератора у по једној од тематских група.

1. **Модели регионалне сарадње у циљу повећања укључености одраслих грађана у активности цјеложивотног учења**, била је тема прве радионице којом је модерирао **Марица Вукомановић, НСС Србије**. Закључци са радионице односили су се на иницирање регионалне сарадње у области учења на радном месту, организујући заједничке семинаре у циљу размене искустава укључујући и семинаре на интернету, планирање заједничких студијских посета кроз Еразмус+ и друге пројекте, размену кадрова, организацију састанака (регионалне конференције, вебинари), креирање заједничког регионалног простора на ЕРАЛЕ . Друга предложена област за регионалну сарадњу је преквалификација и доквалификација. Модел за регионалну сарадњу у овој области су иницирање мотивационих тренинга за незапослене, мобилност радника, усаглашавање квалификационих оквира, креирање заједничких модела преквалификације, развој механизма за признавање претходног учења, креирање јединствене регионалне базе података (умрежавање база података) и сл. Трећа предложена област заједничке сарадње је промоција неформалног и информалног учења кроз организовање заједничке „Недеље целоживотног учења“, креирање заједничких програма за рањиве групе одраслих (нпр. одрасли који се враћају у образовање, одрасли из руралних подручја и сл.), организовање семинара за процену квалитета у системима образовања одраслих на регионалном нивоу и сл.

2. **Модел регионалне сарадње у циљу унапређења квалитета система образовања одраслих**, тема је друге радионице чијом групом је модерирао **Денис Фазлић, НСС Босне и Херцеговине**. Дискусија током радионице била је усмерена на представљање примера добре праксе у области унапређивања квалитета система образовања одраслих у свакој од земаља учесница као и препознавање кључних изазова које треба решавати у наредном периоду.

3. Трећом радионицом на тему:

Модел регионалне сарадње у циљу јачања професионализације стручњака за образовање одраслих (андрагошко усавршавање андрагошких кадрова) модерирао је **Марио Вучић, НСС Хрватске**. Представници ове групе дефинисали су низ кључних активности које би могле бити теме сарадње на регионалном нивоу. Превасходно, назначено је различито појмовно и термилошко поимање речи „андрагог“ и речи „андрагошки радник“, међу којима се не може ставити знак једнакости. Предложени модели заједничке регионалне сарадње у оквиру наведене теме су андрагошке обуке (са одређеним бројем сати), усаглашавање обука које се могу признати на регионалном нивоу, организовање андрагошких тренинга на регионалном нивоу за наставни кадар на високошколским установама и сл.

4. **Модели регионалне сарадње у циљу подизања нивоа кључних компетенција грађана**, била је тема четврте радионице којом су модерирале **представнице НСС Словеније, Маруша Бајт и Андреја Ленц**. Радионица је базирана на Европском референтном оквиру – 8 кључних компетенција за целоживотно учење. Регионална сарадња у овој области може се заснивати на плану заједничких обука за лица из рањивих група превасходно за информатичке вештине и стране језике, организовање заједничке манифестације „Дани учења одраслих“ током које ће се промовисати развој кључних компетенција, додељивање националних награда за развој кључних компетенција и сл.

5. Пета радна група на тему - **Модели регионалне сарадње у циљу јачања стручног усавршавања наставника** којом су модерирали **Иван Марковић, НСС Црне Горе и Владимир Вулић**, представила је своје виђење регионалне сарадње у овој области. Као једна од тема за усаглашавање на регионалном нивоу предложено је „Вредновање утицаја ПРНШа/КПРа на нивоу наставне праксе“. Предложено је креирање регионалних пројеката, регионалне обуке за наставнике на бази спроведених истраживања, дефинисање заједничких стандарда за професионални развој наставника, креирање јединственог регионалног инструмента за вредновање рада наставника, креирање заједничког регионалног простора за дискусију на EPALЕ и сл.

Након представљања резултата са свих пет паралелних група, закључена је III Регионална EPALЕ конференција.

У наставку, Црна Гора и Словенија као и Црна Гора и Босна и Херцеговина одржале су билатералне сусрете разговарајући о четири важна питања која се углавном односе на унапређење рада НСС-ова у EPALЕ заједници и бољи допринос платформи:

1. Механизми за активирање регистрованих корисника на EPALЕ платформи;
2. Улога и значај EPALЕ амбасадора у реализацији EPALЕ пројекта;
3. Модели промоције EPALЕ на националном нивоу;
4. Могућност креирања регионалних програма подршке развоју система образовања одраслих кроз будући EPALЕ пројекат.

Као кључни изазов у свим земљама препознато је активирање већ регистрованих корисника на платформи. Као пример добре праксе показало се ангажовање EPALЕ амбасадора, награђивање активних корисника платформе, обавезивање учесника EPALЕ догађаја који се организују у другим земљама да у одређеном временском року дају свој допринос платформи и сл. Предложени су неки модели даље регионалне сарадње (нпр. тренинг за тренере, тренинг за наставнике, наставак регионалних конференција, организовање регионалних EPALЕ догађаја и сл.)

III Регионална EPALЕ конференција, између осталог, била и прилика да се поделе искуства, сумирају резултати, разговара са колегама из региона, чују предлози и сугестије за даљи напредак у истраживачкој пракси у образовању одраслих и дају препоруке и смернице за подстицај будуће регионалне сарадње. Као таква, III Регионална EPALЕ конференција представљала је квалитетан наставак већ започете успешне регионалне EPALЕ сарадње међу земљама региона, носећи јединствену поруку о важности осигурања одрживости започете регионалне праксе.

